

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Handläggare
Sara Catoni
08-686 1937
sara.catoni@sll.se

Trafiknämnden
2015-12-08, punkt 5

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Genomförande av vissa åtgärder som föreslagits i förstudien Inriktning för köp och validering av biljett – Maskinell validering av mobila biljetter

Ärendebeskrivning

Förslag om att införa fast installerad utrustning för maskinell validering av mobila biljetter i hela trafiken. Föreslagna åtgärder följer rekommendationer i förstudierapport Inriktning för köp och validering av biljett TN 2014-0256, vilken fastställts av trafiknämnden. Kostnaden för införande av fast installerad utrustning för maskinell validering av mobila biljetter i hela trafiken beräknas uppgå till 60 mnkr.

Beslutsunderlag

- Förvaltningschefens tjänsteutlåtande av den 9 november 2015
- Förvaltningschefens tjänsteutlåtande TN 2014-0256, 2015-03-16
- Förstudierapport Inriktning för köp och validering av biljett TN 2014-0256
- Parlamentarisk utredning TN 2015-0378
- Inriktningsbeslut av Programstudie för köp och validering av biljetter SL 2015-0722

Förslag till beslut

Trafiknämnden föreslås besluta att uppdra åt förvaltningschefen

- att i enlighet med förslagen i förstudien "Inriktning för köp och validering av biljett" (TN 2014-0256) och beslut i TN 2014-0256 genomföra vissa nedan preciserade delar av förstudiens rekommendationer.
- att genomföra upphandling av fast installerad utrustning, inkl. material för anslutning och montering samt installationer, för

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

maskinell validering av mobila biljetter i hela trafiken enligt förstudiens rekommendation; inkl. att fatta anskaffningsbeslut, att fastställa förfrågningsunderlag, samt att fatta tilldelningsbeslut samt teckna upphandlingsavtal samt att, efter att avtalet överlätits till AB Storstockholms Lokaltrafik, inom ramen för förvaltningsuppdraget avseende bolaget förvalta avtalet, varvid ändringar och tillägg till avtalet som ryms inom fastställd budget ska fattas i enlighet med gällande delegations- och beslutsordning.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Enligt rekommendationen i förstudierapporten är en förutsättning för att genomföra en fortsatt ökad satsning på befintliga biljettsystem, att införa maskinell validering av mobila biljetter i samtliga trafikslag. Införandet föreslås ske genom en fast installation i trafiken för att uppnå en långsiktig lösning.

Bakgrund

I april 2015 beslöt trafiknämnden (TN 2014-0256)

- att godkänna förstudierapporten
- att lämna förstudierapporten som underlag till Parlamentarisk utredning kring priser, taxesystem och biljett- och betalsystem
- att fastställa de i förstudierapporten angivna principerna som styrande för utveckling av biljettsystem
- att genomföra en fortsatt ökad satsning på befintliga biljettsystem enligt rekommendationen i förstudierapporten
- att uppdraga åt förvaltningschefen att återkomma med förslag till beslut inom ramen för förstudierapportens övriga rekommendationer

I förstudien identifieras behovet av att kunna validera samtliga biljetter i trafiken maskinellt som en av de allra viktigaste komponenterna för att öka intäktssäkringen. Av de biljetter som idag inte kan valideras maskinellt, står mobila biljetter (SMS och app) för en absolut majoritet. I rapporten om fusk i SL-trafiken 2014 (TN 2015-0256) uppskattas fusket med dessa biljetter bara på bussarna till mellan 35 och 40 miljoner kronor per år.

Inom ramen för befintligt avtal med leverantör av mobilt biljettsystem införs gradvis utrustning för att hindra fusket. Idag finns utrustning som validerar SMS- och app-biljetterna optiskt i spärrkioskerna. Denna utrustning hyrs av leverantören av biljettsystemet.

Under hösten 2015 genomförs försök med handhållna enheter på bussarna med motsvarande funktion. Försöket har för avsikt att utvärdera effektivitet mot fusk, arbetssituation för förarna samt kundupplevelse. Försöket, inledningsvis på stombussarna i innerstaden, pågår och utvärderas kontinuerligt. Första intrycket är att metoden mycket effektivt stoppar fusk, att tillgången till utrustningen uppskattas av förarna men också att ytterligare intrimning behövs. Faller försöket väl ut utökas användningen av dessa handhållna enheter under första halvåret 2016, med avsikt att nå alla bussar. Anskaffning av dessa enheter sker inom ramen för befintliga avtal och förvaltningens ordinarie verksamhet.

Dagens avtal med leverantör av mobila biljetter går ut januari 2018. Då kommer utrustningen i spärrarna att lämnas tillbaka och bussarnas handhållna enheters tekniska livslängd kan antas gå mot sitt slut. Åtgärderna i nu föreslaget beslut genomförs för att långsiktigt upprätthålla den maskinella valdieringen av mobila biljetter även efter januari 2018.

Överväganden

Trafikförvaltningen gör bedömningen att dagens maskinella validering i spärrarna hindrar en mycket stor andel av fusk med de mobila biljetterna. Förhoppningen är att försöket med handhållna enheter på bussarna ska falla väl ut och ge samma effekt där. Effekten på intäktssäkring förväntas vara så värdefull att det inte kommer att vara aktuellt med ett system för mobila biljetter utan maskinell validering framöver. Ett biljettsystem utan en effektiv validering urholkar möjligheterna till en god intäktssäkring.

De handhållna enheterna som idag införs på bussar är enkla i sitt utförande, men bedöms av flera skäl ha ett antal begränsningar. Enheterna kräver praktisk hantering av bussföraren, är tidskrävande vid validering och förväntas dessutom ha en begränsad teknisk livslängd. Förhoppningen är att de handhållna enheterna erbjuder ett tillfälligt hinder mot fusk. Men som en långsiktig lösning bör fast installerad utrustning, som inte kräver hantering av bussföraren, men som erbjuder en effektivare validering, användas.

Trafikförvaltningen gör bedömningen att mängden biljetter som säljs i den mobila kanalen kommer att fortsätta att öka. Trots att det idag är mer omständligt att validera sin biljett med mobilen, jämfört med Access-kort, är det en kanal som passar många bl.a. sällanåkare, turister och som en sista utväg för den som inte har möjlighet att köpa sin biljett i de övriga försäljningskanalerna. Försäljning via mobilen har framöver även en god potential att bli en kostnadseffektiv kanal för såväl fler biljettyper som andra resenärgrupper.

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Mot denna bakgrund, d.v.s. att maskinell validering är en nödvändig komponent i systemet med mobila biljetter och att mobila biljetter bedöms vara en fortsatt viktig försäljningskanal, bör valideringsutrustningen för sådana biljetter, precis som övrig försäljningsutrustning, ägas av trafikförvaltningen. Detta skapar förutsättningar att även framöver kunna erbjuda resenärerna att köpa biljetter via mobilen.

Trafikförvaltningen förordar införandet av en hårdvaruplattform för maskinell validering som är fristående från det mobila biljettsystemet. Utrustningen utformas för att fungera oberoende av vilket/vilka biljettsystem som ligger i plattformen. Denna utrustning skall utöver funktion för optisk validering även klara av att läsa kontaktlösa kort liknande dagens Access-kort.

Installationer bör ske i samtliga bussar, på pendelbåtar och i spärrlinje och spärrkiosk. Inledningsvis behövsprövas antalet utrustningar i spärrlinjen. Illustrationer på tänkta lösningar bifogas, bilaga 1.

Genomförande

Återgårderna är planerade att genomföras enligt trafikförvaltningens upphandlingsprocess och -metodik. Projektresurser i form av kravställare och förvaltare hämtas primärt från befintlig personal.

Trafikförvaltningen har för avsikt att genomföra en eller flera upphandlingar för anskaffning av valideringsutrustning, material för anslutning och montering samt installationer i fordon och spärrlinje. Systemstöd för att använda utrustningen redan för dagens mobila biljettsystem tillhandahålls av det systemets leverantör.

Följder för driften (drift och underhåll) kommer att hanteras inom ramen för trafikförvaltningens normala verksamhet.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Kostnaderna för införandet av fast installerad utrustning för maskinell validering i hela trafiken beräknas uppgå till 60 mnkr. Kostnaderna ryms inom befintlig investeringsbudget. Driftskostnader bedöms kunna hanteras inom driftsbudget.

Genom att långsiktigt kunna hindra fusk med mobila biljetter skapas förutsättningar för en effektiv intäktssäkring.

Med en fast installerad utrustning för maskinell validering som ägs av trafikförvaltningen behöver sådan funktion inte köpas som en tjänst inom ett framtida biljettsystem.

Sociala konsekvenser

I förfrågningsunderlag och avtal kommer trafikförvaltningen att beakta relevanta sociala krav etc. utifrån gällande riktlinjer och styrande dokument i övrigt. Påverkan på personer med funktionsnedsättning kommer t.ex. att beaktas vid införandet av utrustningen.

Tillgång till maskinell validering av mobila biljetter i hela trafiken möjliggör att fler biljetter kan tillgängliggöras i kanalen, något som ökar tillgängligheten av biljetter i områden med få försäljningsställen.

Med fast installerad utrustning för validering av mobila biljetter avlastas både spärrpersonal och bussförare/övrigt visierande personal från uppgiften att visuellt granska och tolka de mobila biljetterna. Det förenklar personalens arbetssituation samt effektiviserar påstigning på bussar och genomströmning hos spärrvakt.

Konsekvenser för miljön

Eventuella konsekvenser utreds inom ramen för gällande riktlinjer för upphandling LS 0912-1005 och rutin för att ställa miljökrav vid upphandling av varor och tjänster som omfattar kemikalier eller material SL 2010-14658.

Åtgärderna bedöms i övrigt ha begränsade påverkan på miljön. Men genom att skapa förutsättningar för att tillhandahålla fler biljettyper till fler resenärsgupper i mobilen är förhoppningen att förbrukningen av pappersbiljetter och plastkort framöver ska kunna minska.

Riskbedömning

Att identifiera projektspecifika risker och att ta fram åtgärder för att möta sådana risker är ett arbete som ingår i upphandlingsprojektet, vilket startar efter beslut enligt detta tjänsteutlåtande.

Rent generellt kan sägas att risker i upphandlingar är bland annat brister i kravställning och upphandlingsunderlag, vilket dock förvaltningen säkerställer med att följa projekthandboken och bemanna projektet med relevant kompetens. Vid upphandlingar finns risk för överprövning, vilket i sin tur kan leda till förseningar och behov av direktupphandlingar. Förvaltningen försöker

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

möta sådan risk med bland annat god framförhållning och rätt kompetens i projektet.

Genom att införa den maskinella valideringen under pågående avtal av mobilt biljettsystem minskas riskerna i samband med eventuella systemskiften vid nästa upphandling.

Ragna Forslund
T.f. Förvaltningschef

Sara Catoni
Trafikdirektör

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Bilaga 1 – Illustration av tänkta installationer

Bild 1 - Trafikförvaltningens installation på Arlanda för validering av biljett "Arlandapassage" i mobil-app. Detta är i drift sedan mitten av november 2015. Genomförandet motsvarar den tänkta lösningen i spärr.

Trafikavdelningen
Sektion Intäkter

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2015-11-09

Ärende/Dok. id.
SL 2015-1112

Infosäk. klass
K1 (Öppen)

Bild 2 – Pilotinstallation av motsvarande hårdvara i buss hos Skånetrafiken (ej slutgiltig lösning).